

Онтологічні (фактичні) ознаки адміністративного проступку

Колпаков В. К.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна*

Кушнір С. М.

*доктор юридичних наук, професор,
проректор з навчально-виробничої роботи
та матеріально-технічного забезпечення
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна*

Лученко Д. В.

*доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна*

Ключові слова: *проступок, діяння, протиправність, винність, караність, об'єкт посягань.*

Статтю присвячено дослідженню онтологічних (фактичних) ознак адміністративного проступку з метою отримання нових знань про їх сутність і зміст, для чого застосовано методи системного аналізу і синтезу, абстрагування, компаративістики, ідеальних конструкцій. Проаналізовано здобутки філософії та теорії права, адміністративного права, кримінального права, історії права. Це дозволило визнати онтологічними ознаками проступку діяння, протиправність, винність, караність і об'єкт посягання.

Підкреслено, що їх нормативна фіксація у ст. 9 КУпАП сформувала базові та відправні підстави для дослідницьких (гносеологічних) висновків щодо прийняття рішення про визнання діяння адміністративним проступком.

Особливу увагу приділено висвітленню властивостей кожної з онтологічних ознак проступку. Зазначено, що поняття «діяння» – узагальнююча категорія, яка застосовується для позначення окремо дії й окремо бездіяльності, а також дії та бездіяльності, вчинених синхронно. Протиправність визнано дихотомічною формою, яка відбиває онтологічний феномен «шкідливість» і гносеологічний феномен «суспільна небезпека». Крім цього, протиправність окреслено важливою властивістю діяння, за відсутності якої воно не може бути визнане адміністративним правопорушенням. Дослідницькі судження щодо винності солідаризуються з усталеним її розумінням як важливої ознаки суб'єктивної сторони проступку.

Стосовно караності зазначено, що цей термін у нормативних описах властивостей адміністративного проступку в адміністративно-деліктному законодавстві не зустрічається. Сфера його застосування – наукові дискусії, публіцистика і навчальні матеріали. Дослідження забезпечило висновок про правоможність його визнання необхідною ознакою адміністративного проступку. Об'єкт посягання розглянуто як систему феноменів (таких як громадський порядок, власність, права та свободи громадян, встановлений порядок управління), котрі відбивають онтологічну структуру цієї категорії.

Ontological (actual) signs of an administrative offense

Kolpakov V. K.

*Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of Administrative and Commercial Law
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine*

Kushnir S. M.

*Doctor of Law, Professor,
Vice Rector for Educational Training, Supply
and Material Assets Maintenance
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine*

Luchenko D. V.

*Doctor of Law, Professor,
Vice Rector for Scientific Affairs
Yaroslav Mudryi National Law University
Pushkinska str., 77, Kharkiv, Ukraine*

Key words: *misconduct, act, illegality, guilt, punishability, object of encroachment.*

The article studies ontological (actual) signs of an administrative offense. The authors used system analysis, abstraction, synthesis, method of perfect designs. The contribution of philosophy and the of law, administrative law, criminal law, history of law were analyzed. It is emphasized that ontological (actual) signs of an administrative offence are enshrined in art. 9 of the Code of Administrative Offenses. This is an act, wrongfulness, guilt, punishability, object of encroachment. Their identification and the appropriate fixation form the basic and starting grounds for research (gnoseological) conclusions and the decision to recognize the act of administrative misconduct.

The results of the study are as follows. Firstly. It has been established that the term “acts” is a generalizing category. It is used to denote action and inaction: only action is performed; only inaction is performed; action and inaction are performed synchronously. Secondly. It has been determined that the term of wrongfulness is a legal form of: expressions of the harmfulness of an act; the epistemological category of social danger. The act will be recognized as an administrative offense if it is found unlawful. Thirdly. It has been established that term “guilt” characterizes the inner, subjective side of the act; reveals the attitude to the offense of the offender. Fourth. It has been established the term “punishability” in the regulatory descriptions of the properties of the administrative misconduct in administrative and delicate legislation is not found. The scope of its application is scientific discussions, journalism and educational materials. The study provided a conclusion: the punishability is the necessary sign of an administrative offense. Fifth. It has been established that the term of object of encroachment is a system of phenomena: public order, property, rights and freedom of citizens, established management procedure. They constitute an ontological structure of an administrative offense encroachment facility.

Вступ. Постановка проблеми. На шляху пізнання онтологічних властивостей феномену «адміністративний проступок» виникло декілька проблем, успішне опрацювання яких корелюється з динамічністю, об'єктивністю і ґрунтовністю подальших наукових досліджень. Їх розв'язання має стимулювати подальше досягнення змістових (онтологічних і гносеологічних) характеристик адміністративного проступку. По-перше, фактичні ознаки адміністративного проступку містить ст. 9 КУпАП, водночас ст. 1 «Завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення» регламентує охорону КУпАП конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, законності тощо. У зв'язку із цим виникає питання щодо правової природи зазначених правових реалій, їх зв'язку з адміністративним проступком і відповідальністю за його вчинення, адже законодавець «озброїв» Кодекс лише двома інструментами й лише у сфері протидії проступкам. Це притягнення правопорушника до відповідальності та профілактика правопорушень. У цьому зв'язку необхідно з'ясувати, яким чином КУпАП може виконати вищенаведені завдання притаманними йому правовими засобами. По-друге, за ст. 251 «Докази» наявність вини встановлює компетентний орган (посадова особа). Ст. 14-1 передбачає винесення постанови про накладення штрафу на особу, вина котрої не встановлена. У разі незгоди із притягненням до відповідальності ця особа має звернутися до суб'єкта юрисдикції з аргументами на свою користь. Фактично це означає зібрання і представлення доказів по справі, тобто виконання функцій, які покладені на суб'єкта юрисдикції. Вважаємо, що дослідження цих питань має суттєве значення для досягнення онтологічних ознак адміністративного проступку. **Аналіз публікацій.** Осягненню онтологічних ознак адміністративного проступку відповідно до мети статті сприяли роботи, які підготували: Ю.П. Битяк («Адміністративна відповідальність і адміністративне правопорушення», 2020); О. Недбайло («Законодавство про адміністративні проступки як складова частина адміністративного законодавства», 2000); В. Авер'янов, Д. Лук'янець, Н. Хорошак («Потрібні нові концептуальні засади створення проекту Кодексу України про адміністративні проступки», 2004); Т.О. Коломєць («Система адміністративних стягнень за законодавством про адміністративні правопорушення України», 2002); Л.І. Каленіченко («Об'єктивно протиправне діяння як фактична підстава юридичної відповідальності», 2016); В.О. Матузов («Понятие и сущность административного правонарушения», 2015); М.А. Самбор («Правопорушення та проступок: до питання

співвідношення понять в умовах розвитку законодавства про адміністративні та кримінальні правопорушення», 2013); С.В. Синицина («Объект административного правонарушения как совокупность общественных отношений, урегулированные нормами права и охраняемых мерами административной ответственности», 2015); А.В. Стомба, Ю.В. Мыца («Se me perdieron las llaves, или Еще раз о феномене вины в философии права», 2020).

Мета роботи. Мета дослідження полягає в отриманні нових знань про онтологічні (фактичні) ознаки адміністративного проступку; висвітленні особливостей кожної з таких ознак; встановленні системності їх сукупності; формулюванні пропозицій для удосконалення адміністративно-деліктного законодавства та практики його застосування.

Вклад основного матеріалу. Численні дослідження адміністративного проступку (правопорушення, делікту) і сполученого з ним юридичної простору сформували величезний масив наукових матеріалів, які, з одного боку, стимулюють аналітичну активність зростаючої кількості зацікавлених фахівців, а з іншого – ускладнюють консолідацію мотивованих позицій, теоретичних напрацювань і юридичної практики, а у підсумку – вироблення консенсусних рішень. Пропоноване дослідження орієнтоване на отримання нових знань про онтологію адміністративного проступку, тобто про його фактичні ознаки. Такими ознаками ми вважаємо діяння, а також його протиправність, винність, караність, об'єкт посягання.

Адміністративно-деліктне законодавство найважливішою і визначальною ознакою адміністративного проступку називає діяння. За ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1] адміністративним правопорушенням (проступком) визнається саме діяння (дія чи бездіяльність), яке має характеризуватися низкою властивостей: бути протиправним, винним, карним, зазіхати на відповідні цінності та завдати їм шкоду.

І хоча зазначена стаття має назву «Поняття адміністративного правопорушення», вона такого поняття як теоретично обґрунтованої концепції не дає, а лише вказує на ознаки, за якими подія, що трапилася у матеріальному світі, може бути розцінена як адміністративний проступок. Назвати її проступком, за вчинення якого особа повинна нести юридичну відповідальність, можна лише у разі встановлення шляхом доказування ознак об'єктивного і суб'єктивного характеру [2, с. 236].

Низка об'єктивних (або фактичних) ознак, перелічених у ст. 9 КУпАП, утворюють онтологічний компонент адміністративного делікту. Їх вста-

новлення і відповідна фіксація формують базові та відправні підстави для дослідницьких (гносеологічних) висновків і прийняття рішення про визнання діяння адміністративним проступком.

Діяння (дія або бездіяльність), яке ще офіційно не визнано проступком, а є лише одним із видів юридичних фактів, є відповідним вчинком (проступком) відповідного суб'єкта. Термін «діяння» – узагальнена категорія, котра застосовується для позначення дії та бездіяльності разом (наприклад, коли особа вчиняє протиправні дію і бездіяльність одночасно). У юридичній теорії та практиці він широко використовується також для позначення окремо дії й окремо бездіяльності, тобто як їх синонім. На нашу думку, таке використання терміна «діяння» є коректним і відповідає розумінню синонімів як мовних одиниць із тотожною або максимально наближеною предметно-поняттєвою віднесеністю.

Однією із характеристик діяння як адміністративного проступку є протиправність. Саме її першою серед інших ознак називає законодавець у нормативному визначенні адміністративного проступку, що надає ст. 9 КУпАП.

У п'ятому томі Великої української юридичної енциклопедії [3, с. 43] протиправність розглядається як юридичне вираження суспільної шкідливості поступку, яка є його апостеріорною ознакою [4, с. 171]. Зазначимо із цього приводу, що в українській теорії права правопорушенням визнається протиправний акт поведінки, тобто такий, що порушує саме правову норму, а не будь-яку іншу із соціальних норм [5, с. 170]. Так, ст. 256 КУпАП «Зміст протоколу про адміністративне правопорушення» вимагає зазначити у цьому документі нормативний акт, який передбачає відповідальність за дії, що підпадають під ознаки проступку. Вона є обов'язковим компонентом змісту постанови по справі про адміністративний проступок (ст. 283 КУпАП), тобто документа, який містить остаточні результати дослідження усіх обставин адміністративної справи і висновки щодо визнання відповідного діяння адміністративним проступком. Отже, законодавець, таким чином, підкреслює нерозривний зв'язок протиправності адміністративних проступків як із їхньою шкідливістю, так і з їхньою суспільною небезпечністю. Якщо суспільна небезпечність і шкідливість характеризують змістову сторону адміністративного проступку, то протиправність – його юридичну форму (оболонку).

Ознака протиправності використовується законодавцем для розмежування злочинів і адміністративних деліктів, адміністративних деліктів між собою, адміністративних деліктів і дисциплінарних проступків. Це дозволяє правозастосовним органам юридично точно кваліфікувати різні

протиправні діяння, а особливо такі, що мають подібні ознаки.

Неправильне визначення у законі границь протиправності може привести до того, що, по-перше, правопорушеннями будуть штучно визнані діяння, що не є шкідливими; по-друге, безкарними залишаться небажані у нашому суспільстві явища. Тому будь-які маніпуляції із законодавством (штучне введення норм чи їхнє скасування) можуть здійснюватися лише у вузьких межах і в остаточному підсумку визначатися змістом об'єктивних потреб розвитку суспільства.

Отже, адміністративна протиправність (незважаючи на відносну рухливість її границь) є лише юридичною формою вираження шкідливості діяння та її гносеологічного супутника суспільної небезпеки. Звідси випливає таке: діяння, навіть будучи об'єктивно шкідливим, не може розглядатися як адміністративне правопорушення, якщо не буде визнано протиправним.

Це положення відбиває об'єктивний взаємозв'язок і взаємозумовленість адміністративної протиправності, шкідливості та суспільної небезпеки делікту. Це виявляється в тому, що: а) шкідливі властивості діяння, які не зафіксовані в адміністративно-деліктній нормі, позбавлені юридичної чинності; б) якщо норма адміністративно-деліктного закону через різні об'єктивні обставини перестає відповідати суспільним відносинам, то вона перестає об'єктивно виконувати свою роль регулятора цих відносин. Протиправність адміністративного проступку перебуває у нерозривному зв'язку з винністю особи у його вчиненні. І якщо адміністративна протиправність характеризує діяння з боку його юридичної форми, тобто зовнішнього прояву, то винність характеризує його внутрішню, суб'єктивну сторону, розкриває відношення до проступку особи, котра цей проступок вчинила, тобто правопорушника. У ст. 9 КУпАП, по-перше, визначає винність обов'язковою ознакою проступку, по-друге, вказує на її форми – умисну або необережну. Поняття форми вини деталізовано у ст. 10 і 11 Кодексу. За ст. 10 КУпАП адміністративний проступок визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки та бажала або свідомо допускала настання цих наслідків. За ст. 11 КУпАП адміністративний проступок визнається вчиненим, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

За ст. 251 «Докази», наявність вини встановлює компетентний орган (посадова особа). Дані про винність встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, котра притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта тощо. Ч. 2 цієї статті містить норму, що покладає на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, обов'язок збирання доказів. Таким чином, доведення винності відповідної особи є прямим обов'язком суб'єкта, який склав протокол про адміністративні правопорушення, а сам протокол має містити фіксацію винності.

Водночас ст. 14-1 «Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів» передбачає складання протоколу та винесення постанови про накладення штрафу на особу, вина якої не встановлена. Ситуація виникає у разі фіксації проступку спеціальними технічними засобами, що працюють в автоматичному режимі, коли транспортним засобом керувала третя особа, а документ про притягнення до відповідальності оформлений на його власника, ідентифікованого за державним номерним знаком транспортного засобу. Розуміючи реальність виникнення таких ситуацій, законодавець встановив норму, за якою власник (співвласник) транспортного засобу може протягом десяти днів із дня вручення йому постанови про накладення штрафу повідомити про відповідні обставини суб'єкта, що виніс постанову про накладення адміністративного стягнення. На період з'ясування та перевірки цих обставин виконання постанови про накладення адміністративного стягнення зупиняється до моменту встановлення особи, котра вчинила це правопорушення.

Таким чином, збирання доказів вини перекладається на особу, яка притягується до відповідальності, що суперечить ч. 2 ст. 251 КУпАП.

Врегулювання цієї колізії, на наш погляд, може бути здійснено шляхом нормативного тлумачення терміна «повідомити про відповідні обставини» та доповнення ст. 14-1 новою частиною.

Термін «караність» в описах властивостей адміністративного проступку (або відповідальності за його вчинення) в адміністративно-деліктному законодавстві не зустрічається. Сфера його застосування – наукові дискусії, публіцистика і навчальні матеріали. Він означає, що наслідком проступку обов'язково є застосування примусових заходів, встановлених нормами закону. У нормах КУпАП відповідне змістове навантаження корелюється з терміном «стягнення». Із нормативних і наукових інтерпретацій випливає, що «стягнення» – це примусовий захід впливу і міра відповідальності, яка застосовується з метою виховання правопорушника і запобігання вчи-

ненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Генетичні зв'язки адміністративних проступків і злочинів спонукають до порівняння каральних екстракцій адміністративно-деліктного кримінально-правового просторів. Для кримінального права терміни та поняття «кара», «караність», «покарання» є органічними феноменами та наявні у нормах Кримінального кодексу України. Зокрема, він визнає покарання заходом примусу, який застосовується від імені держави за вироком суду і має на меті кару (ст. 50 КК). Таким чином, законодавство про кримінальну відповідальність фактично визнає кару метою покарання.

Законодавство про адміністративну відповідальність (ст. 23 КУпАП) на пряму стягнення з покаранням і карою не пов'язує. Стягнення є мірою відповідальності та застосовується у виховних і профілактичних цілях.

Така ситуація дала можливість на відповідному етапі розвитку адміністративно-деліктних знань припустити, що таким чином законодавець підкреслив якісну відмінність санкцій, які застосовуються за вчинення адміністративного проступку, від санкцій, що застосовуються за вчинення злочину [6, с. 36].

Дослідження цього співвідношення [7, с. 108] доводять доречність визнання караності однією з необхідних ознак адміністративного проступку.

Онтологічна структура об'єкта посягання адміністративного делікту представлена у ст. 9 КУпАП. Це громадський порядок, власність, права та свободи громадян, встановлений порядок управління. Термін «громадський порядок» у чинному законодавстві України використовується з помітним ступенем інтенсивності. Достатньо нагадати, що у Конституції України він зустрічається у 6 статтях, у КУпАП – у 16 статтях, у Кримінальному кодексі України – у 9 статтях. Втім, його нормативне визначення як юридичного поняття законодавець не дає. У доробках українських адміністративістів [8] він розглядається як система суспільних відносин, що складаються внаслідок додержання юридичних і моральних норм, а також правил-звичаїв.

Належний громадський порядок створює сприятливі умови для успішного розвитку суспільства загалом, ефективного функціонування його соціальних інститутів. Винятково велика його роль у забезпеченні чіткої та злагодженої роботи державного апарату, діяльності громадських організацій. У диспозиціях статей КУпАП він зустрічається лише один раз. Це ст. 173 «Дрібне хуліганство», яка передбачає відповідальність за дії, що порушують громадський порядок.

У деяких джерелах і практиці роботи правоохоронних суб'єктів як його синонім почали використо-

увати термін «публічний порядок». На нашу думку, це недостатньо обґрунтована альтернатива, від якої слід відмовитися [9]. Наступним об'єктом посягання ст. 9 КУпАП визначає власність. Відповідно до Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності, які є рівними перед законом, а використання власності не повинно завдавати шкоди правам, свободам і гідності громадян, інтересам суспільства. КУпАП містить окрему главу щодо проступків проти власності. Це глава 6 «Адміністративні правопорушення, що посягають на власність». Законодавець залишив за межами цієї спеціальної глави значну кількість діянь, які фактично посягають на власність, віддавши перевагу іншим класифікаційним критеріям.

Такими діяннями є самовільне зайняття земельної ділянки (ст. 53-1), самовільна забудова площ залягання корисних копалин (ст. 57), незаконне використання земель державного лісового фонду для спорудження будівель (ст. 63), знищення дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду (ст. 74) та ін.

Серед дій, котрі можуть кваліфікуватися за чинним адміністративно-деліктним законодавством як посягання на власність, КУпАП називає: самовільне користування власністю (ст. 47 і 48); самовільне використання власності (ст. 51-2); самовільне захоплення власності (ст. 48); укладення угод, які у прямій чи прихованій формі порушують право власності (ст. 47, 48, 49, 50); самовільну переуступку права користування власністю (ст. 48, 49, 50); дрібне розкрадання державного або колективного майна (ст. 51); привласнення авторства (ст. 51-2). Таким чином, адміністративно-деліктними санкціями захищені усі передбачені законодавством форми власності (приватна, колективна, державна) і зовнішні прояви права на власність (володіння власністю, користування власністю, розпорядження власністю).

Серед об'єктів захисту від адміністративно-деліктних посягань особливе місце належить правам і свободам громадян, що зумовлено конституційним характером зазначених категорій. Саме Конституція України у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» закріплює комплекс прав, свобод і обов'язків людини та громадянина як певну систему, складниками якої виступають особисті, громадянські, політичні, соціальні, економічні, культурні й екологічні права і свободи. Вони забезпечують кожній особі можливість бути самостійним суб'єктом суспільного життя і визначають правовий статус людини та громадянина. В адміністративно-деліктному сегменті питання захисту прав і свобод громадян регламентовано нормами як Особливої, так і Загальної частин КУпАП. Так, наприклад, найменування відповідних глав Осо-

бливої частини кодексу вказують на види прав громадян, що знаходяться під захистом включених до них норм. Наприклад, глава 5 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення»; глава 11 «Адміністративні правопорушення в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою»; глава 12 «Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності».

Останнім об'єктом посягання, визначеним у ст. 9 КУпАП, є встановлений порядок управління, під яким необхідно розуміти систему юридичних правил, що утворюють механізм владного, цілеспрямованого, організуючого впливу на суспільні відносини з боку владних інституцій із метою їх удосконалення відповідно до публічних інтересів. Посягання на порядок управління законодавець визначає як порушення порядку, правил, строків, приписів (ст. 184-2, 185-1, 185-3, 186, 186-2, 187, 189, 192, 194, 211, 211-2, 211-6, 212-2 КУпАП); невиконання законних вимог уповноважених осіб або непокору їм (ст. 185, 185-3, 185-9, 185-10, 188-1, 188-3, 188-15 КУпАП); неправомірне, недбале, незаконне використання (ст. 184-1, 198, 211 КУпАП); ухилення від обов'язків (ст. 185-3, 185-4, 185-6, 185-8, 188-2, 193, 211-2, 211-4, 212-1 КУпАП); здійснення дій, що сприяють або викликають правопорушення, або інші шкідливі, суспільно небезпечні діяння (ст. 185-2, 185-7, 185-11, 188 КУпАП); незаконні дії (ст. 185-5, 186, 186-1, 211-1, 211-3 КУпАП).

Висновки. Таким чином, необхідно констатувати таке: а) останнім часом зростає інтерес до проблем детермінації адміністративних правопорушень у сфері протиправної поведінки та коректного розуміння їх онтологічних (фактичних) ознак; б) адміністративна протиправність (незважаючи на відносну рухливість її границь) є лише юридичною формою вираження шкідливості діяння та її гносеологічного супутника суспільної небезпеки, що дає підстави стверджувати: діяння, навіть будучи об'єктивно шкідливим, не може розглядатися як адміністративне правопорушення, якщо не буде визнано протиправним; в) низка об'єктивних (або фактичних) ознак (перелічених у ст. 9 КУпАП) утворюють онтологічний компонент адміністративного делікту; їх встановлення і відповідна фіксація формують базові та відправні підстави для дослідницьких (гносеологічних) висновків і прийняття рішення про визнання діяння адміністративним проступком; г) дослідження суміжних понять кримінального й адміністративно-деліктного законодавства щодо змісту відповідальності за вчинення протиправних діянь доводять доречність визнання караності однією з необхідних ознак адміністративного проступку.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
2. Колпаков В.К. Феноменология административного проступка. *Moderní aspekty vědy : Svazek X mezinárodní kolektivní monografie. Oddíl 7 Mezinárodní Ekonomický Institut. Česká republika, Lázních – Praha : Mezinárodní Ekonomický Institut, 2021. Str. 230–240.*
3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 5 / редкол. Ю.П. Битяк та ін. Харків : Право, 2020. 960 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративне правопорушення і проступок: генеза нормативних ознак. Міжнародні і національні механізми прямої демократії: теорія і практика : збірка наукових праць. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. С. 168–174.
5. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права : підручник. Київ : Кондор, 2002. 353 с.
6. Лазарев Б.М. Административные правонарушения и ответственность за их совершение. *Советское государство и право*. 1985. № 8. С. 28–41.
7. Колпаков В.К., Гордеев В.В. Теорія адміністративного проступку : монографія. Харків : Харків юридичний, 2016. 344 с.
8. Колпаков В.К. Феномен «громадський порядок» в системі суміжних понять. Правові засади діяльності правоохоронних органів. Харків : Точка, 2020. С. 52–59.
9. Колпаков В.К. Зміст поняття «публічний порядок». Сучасне право в епоху соціальних змін. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. 26 лютого 2021 р. Т. 1. Київ : НАУ, 2021. С. 176–178.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1984) Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-X. [The Code of Ukraine on Administrative Offenses: the Law of Ukraine dated 07.12.1984 № 8073-X]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady of the UkrSSr*, № 51, Art. 1122.
2. Kolpakov V.K. (2021) Fenomenologiya administrativnogo prostupka [Phenomenology of an administrative offense]. *Moderní aspekty vědy: Svazek X mezinárodní kolektivní monografie. Oddíl 7 Mezinárodní Ekonomický Institut. Česká republika, Lázních-Praha: Mezinárodní Ekonomický Institut*, pp. 230–240.
3. Bytiak Yu.P. et al. (2020) Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. T. 5. *Administratyvne pravo* [Great Ukrainian Law Encyclopedia: in the 5th vols. Vol. 5]. Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian)
4. Kolpakov V.K. (2021) Administratyvne pravoporushennia i prostupok: geneza normatyvnykh oznak [Administrative crime and offense: the genesis of statutory features]. *Mizhnarodni i natsionalni mekhanizmy priamoj demokratii: teoriia i praktyka. Zbirka naukovykh prats* [International and national mechanisms of direct democracy. The collection of scientific works]. Ivano-Frankivsk: NAIR. p. 168–174.
5. Kelman M.S., Murashyn O.H. (2002). *Zahalna teoriia prava: pidruchnyk* [General theory of law: a textbook]. Kyiv: Kondor, 353 pp.
6. Lazarev B.M. (1985) *Administrativnyie pravonarusheniya i otvetstvennost za ih sovershenie* [Administrative crimes and responsibility for their commitment]. *Sovetskoe gosudarstvo i pravo*. № 8, p. 28–41.
7. Kolpakov V.K., Hordieiev V.V. (2016) *Teoriia administrativnogo prostupku: monohrafiia* [Theory of an administrative offense]. Kharkiv: Kharkiv yurydychnyi. (in Ukrainian)
8. Kolpakov V.K. Fenomen “hromadskyi poriadok” v systemi sumizhnykh poniat [The phenomenon of “public order” in the system of related concepts]. *Pravovi zasady diialnosti pravookhoronnykh orhaniv* [Legal fundamentals of the activity of law-enforcement bodies]. Kharkiv: Tochka, p. 52–59.
9. Kolpakov V.K. (2021) *Zmist poniattia “publichnyi poriadok”* [Content of the term “public order”]. *Proceedings of Suchasne pravo v epokhu sotsialnykh zmin. XI International Scientific-Practical Conference. (Kyiv, 26.02.2021)*. Kyiv: NAU. Pp. 176–178.